

V. Activitat institucional

Inauguració del curs

Il dia 26 de setembre de 2002 tingué lloc, a la Sala Prat de la Riba de l'Institut d'Estudis Catalans, la sessió inaugural del curs 2002-2003.

El discurs reglamentari fou a càrrec del senyor Enric Guinot i Rodríguez, membre de la Secció Històrico-Arqueològica, amb el títol *Sobre prenom i cognoms. L'antroponímia medieval, eina d'anàlisi històrica*. L'acte comptà també amb un discurs del president de l'Institut, senyor Josep Laporte i Salas, i amb un parlament del president de la Diputació de Barcelona, senyor Manuel Royes i Vila. Així mateix, el secretari general de l'Institut, senyor Salvador Alegret i Sanromà, féu una lectura del

resum de la *Memòria* del curs 2001-2002.

Durant la sessió inaugural del curs l'escolania del col·legi dels Sagrats Cors de Barcelona, dirigida per la senyora Begoña López, interpretà les peces següents: *Lo violí de Sant Francesc*, música del P. Antonio Donostia (1886-1956), *Jesús als pecadors*, música de Joan Carreras (1828-1900), *La farigola*, música de J. Borràs de Palau (1868-1953), *L'emigrant*, música d'A. Vives (1871-1932). La presentació del Programa Verdaguer (l'any 2002 fou l'any de la commemoració del centenari de la mort de Jacint Verdaguer) va anar a càrrec del senyor Francesc Bonastre, musicòleg.

Discurs del president de l'Institut d'Estudis Catalans

Is per a mi un gran honor poder prendre la paraula com a president de l'Institut d'Estudis Catalans en aquest acte d'inauguració del curs 2002-2003. Voldria per començar regraciar el senyor Enric Guinot, membre de la Secció Històrico-Arqueològica, per la seva magnífica dissertació sobre l'antroponímia medieval; dissertació que ha posat de manifest com és possible —quan se'n

sap— explicar amb amenitat temes que, a qui no en som coneixedors, ens poden semblar, a primera vista, mancats d'un cert atractiu. Moltes gràcies, doncs, senyor Guinot per la seva contribució tan positiva en aquest acte solemne.

No fa ni un mes de la meua presa de possessió com a president i això justifica que el meu parlament sigui, en certa manera, atípic, atès que, més que co-

mentar les activitats dutes a terme pels nostres predecessors, penso que em correspon referir-me a com contempla l'actual equip directiu les perspectives immediates d'aquesta gran institució catalana que és l'IEC.

Tal com molt bé ha dit el secretari general, els que, a partir d'ara, tenim la responsabilitat de dirigir l'Institut no ens considerem més que una baula de la llarga cadena de la seva història gairebé centenària. I, evidentment, el nostre primer objectiu és el d'ésser dignes continuadors de la labor encomiable de tots els que ens han precedit en aquesta mateixa responsabilitat. Gràcies a la tasca de tots ells l'Institut ha experimentat una important transformació que, en els darrers anys, s'ha plasmat, entre altres coses, en un gran increment del nombre de membres, en la diversitat de la seva procedència territorial, en la reforma dels Estatuts i del Reglament i en la restauració de la nostra seu social.

Ara pretenem donar un nou impuls a la nostra institució comptant, no cal dir-ho, amb la col·laboració de tots. Assumim, certament, la nostra responsabilitat, però desitgem que a partir d'ara s'instauri un govern en equip per part del conjunt del Consell Permanent amb el reconeixement de la suprema autoritat del Ple.

Fa un parell d'anys, en un acte com aquest, el president Castellet es preguntava: «Què espera de l'Institut la so-

cietat de llengua catalana?» La veritat és que difícilment podem conèixer la resposta a aquesta qüestió. Em temo que una bona part d'aquesta societat amb prou feines coneix l'existència de l'Institut, i per això penso que, en les presents circumstàncies, serà més prudent preguntar-nos què pot fer l'IEC per la societat que viu als països del nostre àmbit lingüístic.

I en aquest sentit em sembla evident que la primera de les missions de l'IEC és la defensa i promoció de la nostra llengua. Prat de la Riba, en la seva obra cabdal *La nacionalitat catalana*, afirma, citant Herder, que «la llengua d'un poble és, per dir-ho així, l'ànima mateixa d'aquest poble feta visible i tangible». Per això Prat, poc després de la fundació de l'IEC, impulsà la creació de la Secció Filològica l'any 1911, i, no gaire més tard, en un article aparegut a *La Veu de Catalunya* el 13 de gener de 1913, en ocasió de la promulgació de les *Normes Ortogràfiques*, afirmà: «Crear una llengua literària és l'obra cabdal d'un poble. La possessió d'una llengua literària és la consagració de la nacionalitat.»

L'estructuració i la defensa de la llengua continuen essent, doncs, objectius essencials de l'IEC, els quals exerceix fonamentalment per mitjà de la Secció Filològica en l'estreta col·laboració amb la resta de seccions. En això no regatejarem esforços.

La labor de la Filològica ha estat fecunda, continuada i diversa. Tal com

ja ha fet el secretari general, vull afirmar que m'és molt plaent que una part de la seva labor, la confecció de l'*Atlas lingüístic del domini català*, hagi estat reconeguda amb la concessió del Premi Nacional de Patrimoni Cultural per part de la Generalitat de Catalunya.

Malaauradament la defensa de la llengua continua essent una de les moltes tasques ineludibles. El fenomen progressiu i imparabile de la globalització tendeix a la instauració d'un multiculturalisme, i la pertinença a la Unió Europea, on, ara com ara, el català no té el reconeixement necessari, ens exposa al menysteniment de la nostra principal singularitat. Per això em sembla tan oportuna la declaració que féu el Ple de l'IEC en data 8 d'abril de 2002 sobre el reconeixement del català per part de la Unió Europea. Aquesta declaració ha rebut ja el suport de diverses institucions, entre les quals destaca l'Institut Joan Lluís Vives, que, com molt bé saben, aplega el conjunt de les universitats dels Països Catalans. En aquest mateix sentit, vull remarcar com a fet molt positiu la constitució de l'Institut Ramon Llull per part de la Generalitat de Catalunya, del Govern de les Illes Balears i de l'Administració de l'Estat espanyol, amb el mateix objectiu de defensar la projecció exterior de la llengua i la cultura catalanes. Tal com he manifestat al seu director, trobarà en nosaltres tota mena de col·laboració. Volem que l'IEC sigui un

referent a Europa en tot allò relacionat amb la cultura catalana.

Molts altres problemes —aquests, interns— continuen afectant el català. El grau de coneixença entre la població és cada cop més elevat, però del seu ús social no en podem pas dir el mateix. I, per desgràcia, circumstàncies estrictament polítiques continuen posant en dubte absurdament la unitat de la llengua en determinades contrades. Amb el pas del temps la veritat s'acaba imposant i per això tenim la certesa que, amb tota la seva rica diversitat, el reconeixement de la seva unitat acabarà, tard o d'hora, essent oficialment assumit a tot arreu, sense necessitat d'haver de recórrer a circumloquis més o menys sibil·lins. En això tampoc no regatejarem esforços: la nostra disposició a col·laborar amb les diferents administracions del nostre àmbit lingüístic serà franca i total.

La defensa de la llengua i la cultura catalanes són, doncs, el primer gran objectiu de l'Institut. Però no és l'únic. El mateix fundador de l'Institut, en una memòria presentada a la Diputació l'any 1910 —és a dir, abans fins i tot de la creació de la Secció Filològica—, afirmava: «Convé ara completar l'Institut. Al costat de les seccions històrica i arqueològica cal establir les científiques. Al costat de la Secció (dita aleshores Institut) Històrico-Arqueològica, la Secció de Ciències. Les naturals, les físico-químiques i matemàtiques, les biològiques i antropològiques i

les sociològiques han de formar una nova branca de l'IEC amb la unitat d'acció que els comunica la unitat cada cop més accentuada dels mètodes de recerca de totes les disciplines científiques.»

No cal insistir sobre els enormes canvis que han experimentat les disciplines científiques durant el segle passat. La transformació ha estat profundíssima i els aleshores imprevisibles progressos tècnics han tingut repercussions de tot ordre sobre la societat del món occidental, inclosa, no cal dir-ho, la nostra.

Per això ara, encara més que fa noranta anys, cal aprofitar la potencialitat que representa l'actual Institut i posar-la —com deia abans— al servei de la societat, en totes les seves múltiples i variades facetes. I per això penso que cal potenciar l'activitat i l'autonomia de totes i cadascuna de les seccions, veritables acadèmies, que apleguen una bona part dels estudiosos més destacats del nostre àmbit d'actuació. Si als membres de l'Institut afegim els milers d'afiliats a les vint-i-sis societats filials, els nostres efectius es multipliquen encara molt més. Tal com he dit altres vegades, la diversitat d'origen territorial, la pluralitat de la seva manera de pensar i la multiplicitat de les disciplines que conreen aquest conjunt d'estudiosos constitueixen —constituïm— una força que no podem desaproveitar.

Paral·lelament a les activitats de cadascuna de les cinc seccions, tot agermanant tradició i modernitat, cal em-

prendre iniciatives conjuntes, és a dir, col·laboracions transversals.

Prat —ho acabo d'esmentar— ja ens recomanava una unitat d'acció. En un món complex i interactiu com és l'actual, difícilment trobarem problemes que es puguin resoldre de manera unidireccional. En canvi, hi ha una multitud de qüestions complexes que requereixen un enfocament multidisciplinari. Que jo sàpiga, en el nostre àmbit, no existeix cap altra corporació que disposi d'un potencial tan gran com el nostre per a afrontar intel·lectualment els grans reptes que tenim davant. No fa gaire, en aquesta mateixa sala, Federico Mayor propugnava que, per tal de lluitar contra els grans desequilibris del món actual i per tal de preveure els grans problemes abans que es plantegin, les corporacions acadèmiques s'haurien d'erigir en veritables talaies d'observació capaces d'anticipar-se als esdeveniments. Per això penso que l'Institut no s'hauria de limitar a expressar la seva opinió quan li sigui sol·licitada, sinó que s'hauria de dedicar també a estudiar determinats problemes i a emetre dictàmens rigorosos, capaços d'orientar els poders públics i de crear estats d'opinió en el si de la societat a la qual ens devem.

Continuar treballant com s'ha fet fins ara requereix disposar de recursos suficients. I si volem ampliar encara la nostra activitat necessitarem encara més recursos materials. Com vostès saben

molt bé, els pressupostos de l'IEC es nodreixen de subvencions i ajuts per a determinades activitats, procedents d'administracions públiques diverses i —en molt menor proporció— del sector privat. Tot regraciant les institucions que ens ajuden —i d'una manera molt especial la Generalitat de Catalunya, que aporta un seixanta per cent del pressupost inicial i, a l'hora de la veritat, un setanta per cent del pressupost de liquidació—, voldria també expressar la meva preocupació per la retallada i l'endarriment d'altres aportacions compromeses o, més encara, de les aportacions assignades però no materialitzades ara per ara. Farem totes les gestions necessàries per tal d'aconseguir l'acompliment de les promeses rebudes i ens comprometem a fer tota mena d'esforços a fi que, en el futur immediat, l'IEC disposi dels recursos necessaris per a afrontar els nostres objectius amb garanties d'èxit.

Per acabar voldria agrair molt sincerament al president de la Diputació de Barcelona, Excel·lentíssim Senyor Manuel Royes, que hagi acceptat el nostre oferiment de copresidir aquest acte solemne d'inauguració de curs de l'IEC. Com sap molt bé el president Royes, i

com jo mateix acabo de recordar, fou un molt il·lustre antecessor seu el creador de l'IEC. Certament, les circumstàncies polítiques són ara ben diferents. Moltes de les actuacions pròpies aleshores de les diputacions han estat assumides per la Generalitat. Però el fet irrefutable que fos un president de la Diputació qui va crear el nostre Institut penso que ha d'omplir d'orgull els seus successors. Estic segur també que l'actual president se'n sent en certa manera hereu i que per això ha acceptat —com em digué— amb gran satisfacció aquesta invitació. Moltes gràcies.

Us agraeixo molt a tots la vostra assistència i l'atenció que heu prestat a les meves paraules. Tal com deia en començar, volem donar un nou impuls a aquesta institució que voldríem que continuï essent digna de la definició de corporació acadèmica que va formular aquí mateix el secretari de l'Acadèmia Sueca, senyor Sture Allen, en l'acte de commemoració dels noranta anys de la fundació de l'Institut: «Una comunitat d'experiència i, en el millor dels casos, de saviesa i de seny.» I jo hi afegeixo que aquesta comunitat que és l'IEC serà capaç de defensar els nostres signes d'identitat i de contribuir al progrés de la nostra societat.